

Grey Scale #13

DANES-PICTA.COM

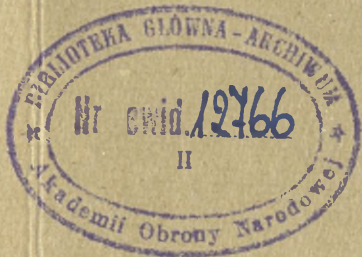
A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO WP
im. generała broni Karola Świerczewskiego

KATEDRA STRATEGII

ASG wewn. 3352/78

Do użytku służbowego

Gen. bryg. Zbigniew JUREWICZ

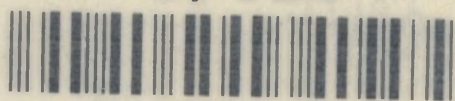
**ROLA, ZADANIA I ZASADY UŻYCIA
WOJSK LĄDOWYCH W WALCE
I OPERACJI**

(Wykład dla słuchaczy I kursu wojsk lądowych ASG WP)

25

XXX LAT ASG WP

Biblioteka Główna
Akademii Obrony Narodowej
S/123

05-000938-005-0

WARSZAWA

WRZESIEŃ

1977

12766

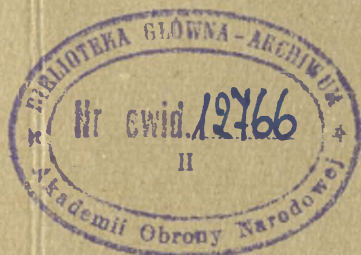

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO WP
im. generała broni Karola Świerczewskiego

KATEDRA STRATEGII

ASG wewn. 3352/78

Do użytku służbowego

Gen. bryg. Zbigniew JUREWICZ

ROLA, ZADANIA I ZASADY UŻYCIA
WOJSK LĄDOWYCH W WALCE
I OPERACJI

(Wykład dla słuchaczy I kursu wojsk lądowych ASG WP)

25

XXX LAT ASG WP

Biblioteka Główna
Akademii Obrony Narodowej
S/123

05-000938-005-0

WARSZAWA

WRZESIEŃ

1977

12766

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO WP
im.gen.broni K.Świerczewskiego

KATEDRA STRATEGII

ASG wewn. 3352/78

Do użytku służbowego

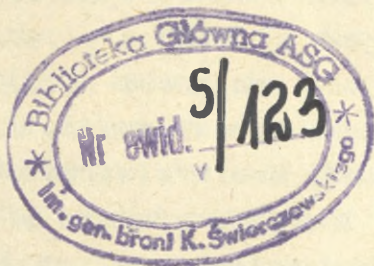

Gen. bryg. Zbigniew BREWICZ

ROLA, ZADANIA I ZASADY UŻYCIA WOJSK LĄDOWYCH
W WALCE I OPERACJI

/Wykład dla słuchaczy I kursu wojsk lądowych ASG WP/

25

WARSZAWA

wrzesień

1977 rok

I. Temat: Rola, zadania i zasady użycia wojsk lądowych w walce i operacji.

II. Cel: Zapoznać słuchaczy ASG WP z charakterystyką wojsk lądowych i rodzajów wojsk i służb wchodzących w ich skład oraz rolę, zadaniami i zasadami ich użycia na współczesnym polu walki.

III. Zagadnienia:

	Str.
1. Wstęp - wprowadzenie do tematu	3
2. Rola, zadania i zasady użycia na współczesnym polu walki wojsk lądowych jako rodzaju sił zbrojnych	5
3. Rola, zadania i zasady użycia rodzajów wojsk i służb wojsk lądowych w walce i operacji:	
a/ wojska raketowe i artyleria.....	14
b/ wojska zmechanizowane	23
c/ wojska pancerne	28
d/ wojska desantowe	31
e/ wojska obrony przeciwlotniczej	33
f/ wojska inżynieryjne.....	34
g/ wojska chemiczne	36
h/ wojska łączności	37
i/ wojska komunikacyjne	38
j/ służby kwatermistrzowskie, techniczne i służba zdrowia	42
k/ zakończenie	47

IV. Metoda: wykład

W S T Ę P

Rola wojsk lądowych w Siłach Zbrojnych PRL i w ogóle w Układzie Warszawskim jest nadal szczególnie wysoka. Mimo ogromnego potencjału broni nuklearnej i innych nowoczesnych środków walki wojska lądowe stanowią zasadniczą siłę uderzeniową niezbędną do realizacji celów i zadań strategicznych, operacyjnych i taktycznych na lądowych teatrach działań wojennych. Oczywiście rola i zadania wojsk lądowych będą nieco odmienne w warunkach wojny rakietowo-jądrowej i warunkach działań konwencjonalnych. Specyfikę tę będą słuchacze poznawać w ciągu trzech lat studiów w ASG WP.

Celem niniejszego wykładu będzie zapoznanie słuchaczy z rolą i zadaniami wojsk lądowych oraz zasadami ich użycia w walce i operacji, a ponadto wprowadzenie do samodzielnego studiowania problemów, które będą przedmiotem wykładu. Na wstępie należy podkreślić, że właściwe zrozumienie miejsca, roli i zadań wojsk lądowych na współczesnym polu walki jest procesem ciągłym, postępującym w miarę narastania wiedzy i zdobywania doświadczeń.

Przedstawiony w wykładzie zakres wiedzy o wojskach lądowych i wskazanie literatury przedmiotu potrzebnej do dalszych samodzielnych studiów powinny się przyczynić zarówno do wzbudzenia zainteresowań słuchaczy tym problemem, jak i uzyskania przez nich podstawowych wiadomości koniecznych do zrozumienia problemów sztuki wojennej. Wiadomości

te będą przydatne nie tylko w czasie studiów w ASG WP, lecz również w działalności zawodowej.

Wszechstronne poznanie roli, miejsca i zadań wojsk lądowych umożliwi głębsze wniknięcie w specyfikę współczesnego pola walki, wszechstronniej - sze poznanie problemów sztuki operacyjnej i taktyki, a tym samym zapewni się racjonalne wykonanie głównego zadania przed jakim stanie absolwent ASG WP, a mianowicie zadania organizowania i prowadzenia współczesnej walki i operacji.

Należy pamiętać o tym, że miejsce, rola i zadania rodzajów sił zbrojnych /w tym i wojsk lądowych/ ulegają zmianom. Decydujący wpływ na te zmiany wywiera rozwój techniki i nauki w ogóle, a co za tym idzie - rozwój środków walki zbrojnej. Dzisiaj, jak nigdy dotychczas, każdy oficer, zwłaszcza - cza zaś dyplomowany powinien śledzić rozwój nauki i techniki.

Tylko bowiem głęboka wiedza o wojskach lądowych umożliwi właściwe zrozumienie ich roli i zadań w walce i operacji oraz pozwoli zapewnić skuteczne ich wykorzystanie dla osiągnięcia celów walki, bitwy i operacji.

ROLA, ZADANIA I ZASADY UŻYCIA WOJSK LĄDOWYCH W WALCE I OPERACJI

Powszechnie wiadomo, że siły zbrojne jako organizacja uzbrojonych ludzi powstały na określonym etapie rozwoju społecznego. Historyczny rozwój sił zbrojnych sięga VI wieku p.n.e. Przeobrażenia w rozwoju organizacyjnym obserwować można już na podstawie danych źródłowych w państwach starożytnych Wschodu oraz w armii ateńskiej i spartańskiej na przełomie V i VI wieku p.n.e. Na każdym etapie rozwoju społecznego prześledzić można charakterystyczne cechy rozwoju sił zbrojnych. Na przykład w niewolnictwie w skład sił zbrojnych wchodziła głównie piechota i konnica /w niektórych państwach istniała ponadto flota wojenna/. W cesarstwie rzymskim armia stanowiła już określoną siłę militarną o charakterze stałym, z wyraźną organizacją /legiony/ oraz podziałem na piechotę i jazdę.

Dalszy rozwój armii nastąpił w feudalizmie^{x/}, przy czym rolę wiodącą odgrywała w niej wyraźnie jazda, co w konsekwencji doprowadziło do powstania feudalnych armii rycerskich. Renesans znanej już z okresu niewolnictwa piechoty nastąpił w XV i XVI wieku. Duży wpływ na jej rozwój wywarło wynalezienie broni palnej. Przemiany zachodzące w stosunkach społecznych spowodowały organizowanie armii zacięż-

---

x/ Ciekawe studium na ten temat znajdujemy w książkach: "Dzieje oręża polskiego" t. I i II, Wyd. Warszawa 1973 r.

nych. Nastąpił również rozwój artylerii i wojsk inżynieryjnych. Na rozwój i organizację sił zbrojnych w epoce kapitalizmu decydująco wpłynęła rewolucja francuska /1789-1794 r./. Stworzona wówczas organizacja sił zbrojnych dotrwała w zasadzie do czasów współczesnych. Powstały armie, dywizje i brygady, nastąpiło ujednoczenie sprzętu, a w 1793 r. wprowadzono powszechny obowiązek służby wojskowej.

Dynamiczny rozwój sił zbrojnych nastąpił w XIX wieku. Był on ściśle związany z ogromnym rozwojem techniki, a także rozwojem stosunków społecznych w poszczególnych państwach lub grupach państw.

Wielka Rewolucja Socjalistyczna w 1917 r. zapoczątkowała powstanie sił zbrojnych państwa socjalistycznego^{x/}. Były to pierwotnie głównie wojska lądowe oraz marynarka wojenna i lotnictwo. Ciekawe są przy tym proporcje między tymi rodzajami sił zbrojnych. Na przykład w owym czasie w ZSRR 92,5% stanowiły wojska lądowe, 2% lotnictwo, a 5,5% marynarka wojenna /dane z początku lat 20/.

W omawianym okresie armia polska składała się z dwóch rodzajów wojsk: wojsk lądowych, w których skład wchodziło lotnictwo /2% całości sił/ oraz marynarki wojennej /3% całości sił zbrojnych/.

x/ Doskonałą syntezę rozwoju armii nowego typu znajdujemy w książkach: a/ Marksizm-leninizm o wojnie i wojsku, wyd. Warszawa 1964 r., szczególnie rozdziały 4,5 i 6. A.A.Greczko, Woorużonyje siły sowetskoho hosudarstwa. Wyd. Moskwa 1975 r., str. 120-173.

W okresie drugiej wojny światowej i po jej zakończeniu obserwujemy dalszy gwałtowny rozwój sił zbrojnych, w tym i Sił Zbrojnych naszej Ludowej Ojczyzny i powstanie nowych ich rodzajów /wojsk obrony powietrznej kraju, strategicznych wojsk raketowych/.

Podstawowe założenia i zasady organizacyjne sił zbrojnych wynikają przede wszystkim z wymagań współczesnego pola walki, zwłaszcza zaś takich, jak: manewrowość /ruchliwość/; odporność na uderzenia ogniowe przeciwnika, celowość i przydatność form organizacyjnych zgodnie z przeznaczeniem; możliwość współdziałania; prostota organizacji i zapewnienie elastycznego dowodzenia; możliwość prowadzenia działań w różnych warunkach terenowych, porach roku i warunkach atmosferycznych; sprawność mobilizacyjna i osiągnięcie poszczególnych stopni gotowości bojowej, sprawność materiałowego zaopatrywania i technicznego zabezpieczenia. Założenia te muszą uwzględniać czynniki determinujące organizację i rozwój sił zbrojnych, a szczególnie zespół czynników polityczno-ustrojowych, ekonomicznych, naukowo-technicznych^{x/}, demograficznych, geograficznych i doktrynalnych.

W skład współczesnych sił zbrojnych wchodzi:
- strategiczne wojska raketowe /wojska strategiczne/;

---

x/ Szczególnie interesująco przedstawiono tę problematykę w książce "Postęp naukowo-techniczny a przeobrażenia w sztuce wojennej", Wyd. Warszawa 1976 r.

- wojska lądowe;
- wojska lotnicze;
- wojska obrony powietrznej;
- siły morskie.

Wojska lądowe

Hipotetyczna wizja charakteru przyszłej wojny pozwala przypuszczać, że będzie ona miała - niezależnie od przebiegu /czy zacznie się ona od zmasowanych uderzeń jądrowych, czy też użycie broni jądrowej nastąpi w czasie jej trwania/- charakter długotrwały /naturalnie traktując to określenie odpowiednio elastycznie/ i zostaną w niej użyte duże masy wojsk. Jeżeli jednak uwzględniamy przy tym, że skutki uderzeń jądrowych muszą być następnie wykorzystane przez wojska, bowiem tylko zajęcie terenu zapewnia jego opanowanie i utrzymanie, to dojdziemy do przekonania, że pomimo bezsprzecznie wiodącej roli strategicznych wojsk raketowych, obecność wojsk lądowych na atomowym polu walki jest niezbędna, tym bardziej, że i one posiadają w swym uzbrojeniu bogaty arsenał środków jądrowych, wielokrotnie zwiększający ich moc uderzeniową. Jeżeli weźmiemy pod uwagę możliwość prowadzenia wojny bez użycia broni jądrowej, a przecież taka hipoteza musi być uwzględniona, to znaczenie wojsk lądowych zasadniczo wzrośnie, bowiem w tych warunkach stanowią one będą główny rodzaj sił zbrojnych. Dodać przy tym należy, że dla wielu państw, w których składzie sił zbrojnych nie ma wojsk strategicznych

/zarówno raketowych, jak i lotniczych/ i ze zrozumiałych powodów nigdy ich chyba nie będzie, wojska lądowe w dalszym ciągu pozostaną głównym rodzajem sił zbrojnych.

Przeznaczeniem wojsk lądowych jest realizacja zadań lądowych na teatrach działań wojennych /TDW^x/. W celu wykonania tych zadań są one odpowiednio zorganizowane i uzbrojone.

Wojska lądowe w warunkach wojny jądrowej wykorzystują przede wszystkim skutki uderzeń jądrowych strategicznych wojsk raketowych, "uzupełniając" je uderzeniami jądrowymi organicznych wojsk raketowych. Spełniają one decydującą rolę w ostatecznym i całkowitym rozgromieniu sił zbrojnych przeciwnika i opanowaniu jego terytorium.

W czasie działań wojennych bez użycia broni jądrowej wykonują one głównie zadania na danym teatrze działań wojennych, nie dopuszczając wroga do wtargnięcia na własne terytorium, niszcząc zgrupowania jego wojsk, opanowując jego terytorium i

x/ "Teatr działań wojennych to obszar lądowy, morski i powietrzny stanowiący część teatru wojny, na którym rozgrywają się /lub mogą się rozgrywać/ bezpośrednie działania wojenne zmierzające do zrealizowania zadań strategicznych wojny lub jednego z jej etapów. TDW obejmuje część teatru wojny niezbędną do prowadzenia operacji kilku grup armii lub grup frontów zgodnie z postawionym zadaniem strategicznym oraz rozmieszczenia urządzeń tyłowych do zabezpieczenia tych działań". MEW t. III, wyd. MON 1971 r., str. 311.

doprowadzając do wyeliminowania z wojny poszczegól-
nych państw wrogiej koalicji rozmieszczonych na
TDW, a więc tym samym - wykonują nie tylko główne
zadania o charakterze strategicznym, ale często
działaniami swymi przesądzają o wyniku całej wojny.

Treść zadań i charakter TDW, na którym przyjdzie
prowadzić działania wojskom lądowym, określa-
ją ich skład, wyposażenie i uzbrojenie.* We współ-
czesnych warunkach podstawowym warunkiem wykonania
zadania przez wojska lądowe jest osiągnięcie przez
nie wysokiego stopnia gotowości bojowej^{x/}, dyspo-
nowanie dużą siłą ognia, zapewniającą zniszczenie
przeciwnika oraz umożliwiającą zajęcie i utrzyma-
nie jego terytorium. Taką siłą stanowią wojska ra-
kietowe i artyleria wojsk lądowych oraz inne orga-
niczne lub współdziałające środki ogniowe, a przede
wszystkim lotnictwo. Wojska lądowe muszą być
zdolne do pokonywania terenu w szybkim tempie i w
różnych warunkach. W tym celu są one zmechanizowa-
ne i upancernione. Ponadto, aby umożliwić tym wojs-
kom poruszanie się w trzecim wymiarze, wyposaża
się je obecnie w środki do transportu drogą powie-
trzną.

---

x/ W rozkazie ministra obrony narodowej do szkole-
nia Sił Zbrojnych PRL na rok 1978 postawiono
m.in. zadanie "Doskonalić systematycznie proces
osiągania pełnej gotowości bojowej wojsk, złasz-
cza sposobem skrytym... usprawnić organizację
zabezpieczenia procesów osiągania wyższych sta-
nów gotowości bojowej". /str. 18/.

W czasie wykonywania swoich zadań wojska lądowe powinny mieć zapewnioną swobodę działania, być zdolne do pokonywania terenu w warunkach różnorodnego oddziaływania przeciwnika. Skuteczność ich działania uzależniona jest również od wyposażenia w środki zabezpieczenia inżynieryjnego, chemicznego, radiotechnicznego i łączności. Niezbędnym powodzeniem ich działań jest ponadto sprawne i właściwe ich "żywienie" i to zarówno techniką, jak też środkami materiałowymi.

W tym celu w skład wojsk lądowych wchodzi obecnie różne rodzaje wojsk i służb:

- wojska raketowe i artyleria;
- wojska zmechanizowane;
- wojska pancerne;
- wojska desantowe /powietrznodesantowe i desantomorskie/;
- wojska obrony przeciwlotniczej;
- wojska inżynieryjne;
- wojska chemiczne;
- wojska łączności;
- wojska radiotechniczne /często nie wydzielane w odrębny rodzaj wojsk, a włączone w skład innych rodzajów wojsk/;
- wojska komunikacyjne;
- służby techniczne /uzbrojenia i elektroniki, czołgowo-samochodowa/;
- służby kwatermistrzowskie /żywnościowa, mundurowa, materiałów pędnych i smarów, zdrowia/.

Stwierdzić należy, że nie wszystkie armie po-

siadają w składzie swoich wojsk lądowych wszystkie wyżej wymienione rodzaje wojsk i służb, a jeżeli nawet posiadają, to nie zawsze są one w jednakowym stopniu rozbudowane i wyposażone.

Wykonanie zadań przez wojska lądowe związane jest z koniecznością przygotowania i prowadzenia operacji i działań bojowych. Aby móc te operacje i działania bojowe organizować, przygotowywać i wykonywać, wojska lądowe zostały ujęte w określonej strukturę organizacyjną, którą można przedstawić następująco:

- wyższe związki operacyjne /front, grupa armii/;
- związki operacyjne /armia, grupa operacyjna/;
- wyższe związki taktyczne /korpus/;
- związki taktyczne /dywizja, brygada/;
- oddziały /pułk, samodzielny batalion, grupa bojowa/;
- pododdziały /batalion, kompania, pluton/.

Wyższe związki operacyjne, związki operacyjne i wyższe związki taktyczne nie posiadają struktury stałej. W skład frontu może wchodzić od 2 do 5 i więcej armii. Mogą też w nim występować grupy operacyjne, korpusy oraz oddzielne dywizje, a ponadto związki operacyjne innych rodzajów sił zbrojnych, np. armia lotnicza. W skład armii wchodzi zazwyczaj korpusy /2-4/ lub dywizje /4-7/. Armie mogą być jednorodne, np. pancerne /o składzie kilku dywizji pancernych/ lub ogólnowojskowe /składające się z dywizji pancernych i zmechanizowanych lub tylko zmechanizowanych/. W skład korpusu wchodzi

zazwyczaj od 2 do 4 dywizji, z tym, że korpus może być również pancerny - wówczas w jego składzie będą występować tylko dywizje pancerne. Związki taktyczne, oddziały i pododdziały posiadają z zasady organizację stałą. Obecnie związki operacyjne mogą być w składzie narodowym lub składać się ze związków taktycznych i oddziałów armii sojuszniczych. Określamy je jako związki o składzie koalicyjnym.

Skład wojsk lądowych i ich struktury organizacyjne są maksymalnie doskonałe - odpowiednio do zmieniającego się charakteru i celów wojny, zadań i zbrojnych danego państwa i jego doktryny wojennej oraz rozwoju techniki wojennej i ekonomiki danego kraju. Bierze się przy tym pod uwagę zadania danego państwa w ramach koalicji państw sojuszniczych.

Rozwój wojsk lądowych zmierza w kierunku zapewnienia im:

- wysokiego stopnia gotowości bojowej;
- jak największej siły ognia;
- zdolności przełamania silnej obrony nieprzyjaciela, szczególnie przeciwpancernej;
- możliwości i zdolności manewrowych;
- zdolności do wykonywania szybkich i długotrwałych marszów;
- możliwości pokonywania wszelkiego rodzaju przeszkód;
- odporności na uderzenia z powietrza;
- ciągłości dowodzenia /wykorzystując najnowsze zdobycze nauki i techniki/;

- ciągłości zaopatrzenia materiałowo-technicznego;
- zdolności do przerzutu drogą powietrzną.

Przedstawione właściwości rozwoju wojsk lądowych podporządkowane muszą być zapewnieniu wojskom lądowym możliwości skutecznej realizacji celów i zadań walki oraz operacji na współczesnym i perspektywnym polu walki.

Wojska raketowe i artyleria

W celu wykonania swych zadań wojska lądowe muszą dysponować dużą siłą uderzeniową oraz zdolnością do prowadzenia działań bojowych w warunkach masowego stosowania broni jądrowej. W tym celu powinny one dysponować bronią jądrową i środkami jej przenoszenia oraz dużą mocą ognia konwencjonalnego, które umożliwią skuteczne porażenie dowolnych celów na głębokość zapewniającą jak najlepsze warunki wykonania zadań. Nic więc dziwnego, że temu rodzajowi wojsk poświęca się szczególną uwagę.

Ze względu na donośność i możliwości wykonywania zadań rakiety wojsk lądowych dzielą się na operacyjno-taktyczne i taktyczne; wchodzi też odpowiednio w skład uzbrojenia związków operacyjnych i związków taktycznych. Zorganizowane są w związki taktyczne, oddziały i pododdziały. Rakiety operacyjno-taktyczne i taktyczne przeznaczone są głównie do niszczenia środków napadu jądrowego przeciwnika /w tym samolotów na lotniskach i składów z amunicją jądrową/, głównych zgrupowań wojsk /szczególnie pancernych/, ośrodków dowodzenia woj-

skami oraz urządzeń tyłowych i komunikacyjnych. Ciągłego i niezawodnego zaopatrywania wojsk w rakiety dokonują odpowiednio zorganizowane jednostki techniczne i dowozu. Odpowiednie zaś stopnie gotowości technicznej rakiet pozwalają na utrzymanie ich w takim stopniu gotowości bojowej, jaka w danej sytuacji jest potrzebna. Wyposażenie związków taktycznych i operacyjnych w środki raketowo-jądrowe umożliwia wykonanie w krótkim czasie - zarówno samodzielnie, jak i we współdziałaniu z lotnictwem - różnorodnych zadań w skali taktycznej i operacyjnej. Skala tych zadań uzależniona jest od liczby posiadanych rakiet /uzbrojonych w ładunki jądrowe/, jak też wyrzutni startowych będących w dyspozycji danego szczebla. Ilość, rodzaj, moc i sposób użycia broni jądrowej określają charakter działania pozostałych rodzajów wojsk.

Wszelkimi i dokładnie rozpatruje się i określa obiekty uderzeń środkami raketowo-jądrowymi. Zniszczenie bowiem szczególnie ważnych obiektów musi zapewniać rozbitcie nieprzyjaciela i wykonanie zadania nie tylko przez wojska raketowe, ale przez całość wojsk biorących udział w operacji. Planując uderzenia jądrowe uwzględnia się rodzaj obiektu /punktowy czy powierzchniowy, czołgi czy ugrupowanie samochodów, siły i środki odkryte czy też w urządzeniach fortyfikacyjnych, obiekt stacjonarny lub ruchomy itp./ i jego oddalenia od linii frontu; moc ładunków jądrowych i rodzaje środków ich przenoszenia oraz warunki atmosferyczne.

Planowanie uderzeń jądrowych jest procesem ciągłym, trwa również i wtedy, gdy rozpoczęta wojna ma przebieg konwencjonalny. Utrudnia je naturalnie fakt, że w ewentualnym konflikcie zbrojnym nie jedna, lecz dwie strony będą dysponowały bronią jądrową. We współczesnych warunkach ogromnie ważnym zadaniem jest zwalczanie środków napadu jądrowego^{x/} wszystkimi środkami, którymi rozporządzają wojska, w tym i bronią jądrową. W ramach tego zadania należy niszczyć: środki napadu jądrowego przeciwnika na pozycjach startowych, w rejonach ześrodkowania i w marszu; samoloty-nosiciele na lotniskach i same lotniska; punkty dowodzenia środkami jądrowymi; składy amunicji jądrowej itp.

Decydujące znaczenie będzie miał w tym pojędunku czas, rozumiany jako walka o uprzedzenie przeciwnika w niszczeniu środków jądrowych. Problem jest skomplikowany, bowiem należy wykryć środki napadu jądrowego przeciwnika, przekazać o nich dane, podając decyzję o ich zwalczaniu, przekazać te decyzje wykonawcy oraz wykonać uderzenia.

Obok napadu środków jądrowych nieprzyjaciela szczególnie ważnymi obiektami uderzeń jądrowych będą zgrupowania wojsk pancernych i zmechanizowanych. W ich ugrupowaniu znajduje się szereg obiekt-

---

x/ W czasie odprawy szkoleniowej kierowniczej kadry Sił Zbrojnych PRL w dniu 28.10.1977 r. Szef Sztabu Generalnego WP stwierdził m.in. o ... "bezwzględnej konieczności niszczenia broni jądrowej nieprzyjaciela wszystkimi posiadanymi środkami i natychmiast po jej ujawnieniu..." /str. 51/.

tów o różnej skali ważności. Wydaje się, że nie popełnimy dużego błędu, jeżeli uogólniając stwierdzimy, iż w każdej sytuacji będą to stanowiska dowodzenia, zwłaszcza ZT i operacyjnych, jednostki artylerii, środki walki radioelektronicznej oraz system obrony przeciwlotniczej przeciwnika.

Podjmując decyzję o użyciu wojsk raketowych, należy uwzględnić potrzebę posiadania w każdej sytuacji bojowej środków dyżurnych, gotowych do natychmiastowego wykonania uderzeń na nowo wykryte obiekty, szczególnie środki napadu jądrowego. Obok obiektów zasadniczych należy również planować zapasowe obiekty uderzeń. W toku operacji /walki/ zajdzie potrzeba przesuwania jednostek wojsk raketowych. Przy planowaniu przesunięć należy uwzględnić konieczność utrzymania części pododdziałów raketowych w gotowości do wykonania zadań, szczególnie niszczenia nowo wykrytych środków napadu jądrowego przeciwnika.

Możliwość użycia środków jądrowych zmienia rolę i zadania artylerii konwencjonalnej. Przed artylerią stawia się inne zadania i wymagania. Jakie to będą zadania? Wyrażane na ten temat poglądy są bardzo kontrowersyjne. Niektórzy teoretycy i publicyści wojskowi twierdzą, że w wypadku konfliktu zbrojnego strona działająca zaczepnie może stosunkowo łatwo niespodziewanie zaatakować przeciwnika bronią jądrową i zniszczyć go zanim zdoła odeprzeć atak. Ich zdaniem skuteczne uderzenie jądrowe wykorzystane przez niewielką jednostkę zme-

chanizowaną /dysponującą 30-tonowymi czołgami uzbrojonymi w działa 105 mm/ umożliwi osiągnięcie celu i wygranie walki - bez potrzeby uciekania się do pomocy artylerii klasycznej. Stąd wniosek - artyleria klasyczna jest zbędna.

Niektórzy specjaliści uważają, że we współczesnej wojnie jądrowej, jeżeli chodzi o rolę i zadania artylerii, nic się właściwie nie zmienia.

Oczywiście występują poglądy odmienne. Jako zdecydowanie przeważające zostały one przyjęte przez sztaby generalne większości państw, bowiem ryzyko uznania jednego z uprzednio wymienionych kontrowersyjnych poglądów jest w obecnych warunkach zbyt duże. Istnienie artylerii - ze względu na stosunkowo duży pas bezpieczeństwa broni jądrowej i lotnictwa oraz zbyt małą opłacalność użycia tych środków do zwalczania niektórych celów - uważać należy za niezbędną. Jej rolę w warunkach wojny atomowej zmniejsza jednak fakt posiadania broni jądrowej. Argumentów przemawiających za przydatnością artylerii jest więcej, ale już wymienione powyżej wystarczą na poparcie poglądu, że artyleria klasyczna na współczesnym polu walki jest niezbędną. Gdy do tego dodamy jeszcze hipotezę, że wojna może rozpocząć się i być prowadzona bez użycia broni jądrowej, stwierdzenie to należy uznać za w pełni udowodnione. Zadaniem artylerii będzie przygotowanie warunków do działań bojowych wojsk lądowych, a następnie wspieranie ich walki; wzbranianie przeciwnikowi prowadzenia natarcia; umożliwienie wojskom

własnym utrzymaniu określonych rubieży oraz wspieranie ich podczas zwrotów zaczepnych /kontrataków, przeciwuderzeń/. Zakres tych zadań uzależniony jest od rezultatów uderzeń jądrowych oraz zadań stojących przed wojskami lądowymi. Niewątpliwie nie można już powrócić do metody stosowania na polu walki tradycyjnych mas artylerii, jakie obserwowaliśmy na polach bitew drugiej wojny światowej, mimo że musi ona obecnie realizować bardzo poważne zadania ogniowe. W związku z tym istnieje jedyny sposób rozwiązania tego problemu - dokonywanie zmian jakościowych. Zmiany te powinny pójść w kierunku unowocześnienia i usprawnienia systemu rozpoznania działającego na rzecz ognia artylerii, wprowadzenia do uzbrojenia nowego sprzętu ogniowego, unowocześnienia i usprawniania systemu dowodzenia oraz usprawniania zaopatrywania artylerii w amunicję.

W strukturze organizacyjnej wojsk znajduje się artyleria przeciwpancerna. Na podstawie doświadczeń drugiej wojny światowej za główne środki przeciwpancerne uznano czołgi i działa bezodrzutowe. Obok nich, szczególnie w końcowym okresie wojny, szeroko rozpowszechniono pancerzownice. Przyjmuje się, że w działaniach wojennych z użyciem broni jądrowej będzie ona podstawowym środkiem zwalczania czołgów i transporterów opancerzonych. Oprócz niej /z uprzednio wskazanych przyczyn/ za niezbędne uznaje się posiadanie specjalistycznych środków przeciwpancernych.

Do uzbrojenia wojsk wprowadza się coraz to nowe ich generacje. Mimo swych ogromnych zalet nie są one jednak w stanie wyeliminować innych środków przeciwpancernych /problem martwego pola i niemożliwość zwiększenia strefy rażenia poza zasięg pola widzenia/. Ich niedoskonałość powoduje rozwój innych środków przeciwpancernych /podejmuje się na przykład próby skonstruowania pojazdu bojowego łączącego w sobie cechy przeciwpancernych pocisków kierowanych i dział przeciwpancernych/. Do zadań artylerii o szczególnym charakterze zaliczamy zwalczanie środków napadu jądrowego. Ze względu na dużą szkodliwość tych środków należy je niszczyć, aby całkowicie wyeliminować z walki, a nie tylko obezwładniać, a więc pozbawić zdolności do walki na pewien okres czasu. Niszczenie tego rodzaju celów jest jednak związane z dużym zużyciem amunicji. Szczególnie trudna jest decyzja dotycząca zwalczania środków napadu jądrowego w wojnie prowadzonej bez użycia broni jądrowej. Zwalczanie ich nie ma bowiem wpływu na przebieg działań bojowych. Środki te zostaną użyte dopiero z chwilą przejścia do wojny jądrowej. Z tego względu do ich zwalczania oprócz artylerii należy wykorzystywać wszystkie środki ogniowe, w tym głównie lotnictwo i pododdziały desantowo-szturmowe. Poza tym obiektem oddziaływania artylerii, szczególnie w działaniach bez użycia broni jądrowej, są wojska. Ich obezwładnienie lub niszczenie zwiększa szanse wykonania zadania przez piechotę i czołgi. Ale wie o tym i

przeciwnik. Dlatego też obserwujemy dążenie do zmniejszenia skuteczności ognia drogą osłony siły żywej przez pancerz czołgu lub transportera opancerzonego /wozu bojowego/, zwiększenia zdolności manewrowych i okopywania się.

Wszystkie te przedsięwzięcia powodują zmniejszenie skuteczności ognia i zwiększenie zużycia amunicji, co często zmusza do rezygnacji ze zniszczenia obiektu, a skoncentrowania wysiłku ogniowego na obezwładnieniu go, aby tym samym stworzyć warunki do działania innych środków ogniowych wojsk wykonujących zadania bojowe.

Potęgujące się zmiany w charakterze działań wojsk powodują zmiany w zadaniach i sposobach ich wykonania przez artylerię. W działaniach zaczepnych stale aktualny pozostaje problem przełamania obrony przeciwnika, co wiąże się z koniecznością masowania ognia na wybranych odcinkach przełamania, wykonywania artyleryjskiego przygotowania i wsparcia ataku oraz wsparcia walki w głębi obrony przeciwnika. W wojnie jądrowej zadanie to kapitalnie ułatwia broń jądrowa, lecz w wojnie konwencjonalnej zadania artylerii znacznie się komplikują. W dalszym ciągu obowiązuje zasada masowania ognia na decydujących kierunkach przy jak najkrótszym czasie masowania sprzętu artyleryjskiego. Przygotowanie artyleryjskie nie może być szablonowe, a natarcie wojsk musi następować nie po zakończeniu ognia artylerii, a pod jego osłoną. Ogień musi być przy tym dokładny, gwałtowny, krótkotrwały, a przej-

ście od przygotowania do wsparcia ataku - nieoczekiwane przez przeciwnika. Bardzo ważne znaczenie ma również zgranie działalności ogniowej artylerii z działaniem lotnictwa.

W działaniach obronnych artyleria powinna zwalczać siły przeciwnika w miarę podchodzenia jego wojsk do rubieży obrony, koncentrując swój wysiłek na zniszczeniu jego zgrupowań pancernych. W czasie walki w rejonie obrony artyleria wspólnie z broniącymi się wojskami powinna zatrzymać i zniszczyć te siły przeciwnika, którym udało się włąć w ugrupowanie obronne, izolować je i uniemożliwić podciąganie odwodów, wykonując ześrodkowania ognia i ogień zaporowy.

Kontratak /przeciwuderzenie/ broniących się wojsk organizuje się podobnie jak w natarciu - zwalczając głównie artylerię, czołowe pododdziały i stanowiska dowodzenia przeciwnika. Dowódca ogólnowojskowy powinien umiejętnie organizować system ognia, w którym artyleria odgrywać będzie główną rolę w kształtowaniu sytuacji taktyczno-operacyjnej i wyzwalającej ruch wojsk zmechanizowanych i pancernych. Artylerię należy zwalczać przede wszystkim konkretne, a więc rozpoznane cele, w danej sytuacji najważniejsze, których zniszczenie lub obezwładnienie zapewni realizację zadań stojących przed oddziałami, związkami taktycznymi lub operacyjnymi.

Wojska zmechanizowane

Konieczność skutecznego i we właściwym czasie zorganizowanego wykorzystania skutków uderzeń jądrowych postawiło przed wojskami zadanie podniesienia ich sprawności manewrowej oraz zdolności do pokonywania przeszkód terenowych naturalnych i sztucznych /powstałych w wyniku uderzeń jądrowych/. Okazuje się, że najlepszą osłoną przed skutkami rażącego działania broni jądrowej jest ziemia i pancerz. W związku z tym wojska wyposażono w różnorodny sprzęt do okopywania się oraz osłonięto je pancerzem w większym stopniu niż by to było potrzebne na klasycznym polu walki. Niezależnie od tego zapewniono hermetyzację przedziałów wozów bojowych, w których przebywają ich załogi.

Sprawne pokonywanie terenu zwłaszcza zdeformowanego uderzeniami broni jądrowej wymaga coraz częstszego wykorzystywania trzeciego wymiaru. Powoduje to jednak konieczność adaptacji sprzętu bojowego do tego rodzaju transportu.

Te właśnie warunki sprawiły, że na współczesnym polu walki w zasadzie nie ma już klasycznej piechoty. Stała się ona początkowo piechotą zmotoryzowaną /w niektórych armiach istnieje jeszcze do dnia dzisiejszego/, a w dalszej kolejności zmechanizowaną /tzn. wyposażoną w wozy bojowe i transportery opancerzone/, a więc odporną na ogień broni klasycznej i w określonym stopniu mniej wrażliwą na rażące działanie broni masowego rażenia. Wozy

bojowe stały się nie tylko środkiem transportowym, lecz również środkiem umożliwiającym swym załogom wykonywanie zadań bojowych bez potrzeby "spieszania się". Przystosowując wozy bojowe do skutecznego wykonywania zadań bojowych wyposaża się je w odpowiednie uzbrojenie, dzięki czemu stanowią one nowy, silny środek wzmocnienia i osłony w wypadku konieczności spieszenia się załóg.

Wojska zmechanizowane - wykonując postawione przed nimi zadania w ramach operacji zaczepnej lub obronnej - muszą ściśle współdziałać z innymi rodzajami wojsk. W siłach lądowych stanowią one najliczniejszy rodzaj wojsk i działanie innych rodzajów wojsk odbywa się jak gdyby "na bazie" działań wojsk zmechanizowanych, które mogą być np. wzmocniane na określonych kierunkach przez wojska pancerne czy też większą ilość artylerii. O charakterze ich działań decydować będzie użycie broni jądrowej. W wypadku jej użycia związki taktyczne i oddziały wojsk zmechanizowanych wspólnie z wojskami pancernymi /uzupełniając uderzenia szczebla wyższego działaniem swojej broni jądrowej i wykorzystując skutki uderzeń jądrowych/ w sposób zdecydowany dążyć będą do rozwinięcia działań możliwie na największą głębokość ugrupowania przeciwnika, pokonując po drodze opór sił nieprzyjaciela nie obezwładnionych bronią jądrową, niszcząc zgrupowanie jego wojsk i zdobywając czy też utrzymując obszary terenu określone w zadaniu.

Wojska zmechanizowane mogą pokonywać opór przeciwnika w pasie przesłaniania, przełamywać zaw-

czasu przygotowaną obronę przeciwnika, odpierać przeciwuderzenia i kontrataki, prowadzić pościg za wycofującym się przeciwnikiem, pokonywać z marszu lub po krótkim przygotowaniu kolejne rubieże obrony, prowadzić boje spotkaniowe oraz działania obronne. Użycie /możliwość użycia/ broni jądrowej wywierać będzie określony wpływ na te działania. Przede wszystkim obowiązująca zasada rozérodkowania zmusza wojska do unikania tworzenia dużych zgrupowań, które konieczne są przy wykonywaniu niektórych zadań /np. wymagających przewagi w siłach i érodkach/. Oznacza to rezygnację z koncentrowania wojsk przed natarciem /czyli wykonania tego zadania z rejonów wyjściowych położonych w głébi własnego ugrupowania/, "montowanie" zgrupowania uderzeniowego w marszu /w krótkim czasie/ bez zatrzymania, rozwijania kolumn z ugrupowania marszowego w ugrupowanie bojowe i pokonywanie obrony przeciwnika w miarę możliwości bez spieszenia się. Takie działanie wymaga ogromnego wysiłku organizacyjnego i doskonałego wyszkolenia wojsk, które pozwoliłoby na zgranie całego "mechanizmu" przełamania, a przede wszystkim umożliwiło ciągłe oddziaływanie ogniem i manewrem na ocalałe, wykrywane w toku walki érodki ogniowe, szczególnie przeciwpancerne npla. Zwroty zaczepne przeciwnika mogą być odpierane z miejsca lub z marszu uderzeniem na skrzydła, jeżeli sytuacja na to pozwala, po uprzednim silnym obezwładnieniu ogniowym, gdy nie ma możliwości zniszczenia tego zgrupowania uderzeniami jądrowymi.

Związki taktyczne będą zwykle nacierać w pasach 15-20 km i więcej, a odcinki przełamania będą stosunkowo wąskie zależnie od możliwości przeciwnika, wojsk własnych i terenu /np. 3-4 km/. Istnieje więc konieczność /i możliwość/ skupienia wysiłku na określonych kierunkach, co nie oznacza jednak rezygnacji z aktywnego oddziaływania na przeciwnika w całym pasie natarcia. Nie wolno dopuścić do przerzucania przez niego sił na inne kierunki, a szczególnie na główny kierunek natarcia.

W wypadku zarysowania się powodzenia na kierunku nie planowanym należy, jeżeli warunki na to pozwolą, wykorzystać powodzenie, przegrupowując na ten kierunek drugie rzuty i odwody. Podczas wykonywania zadań bojowych lub operacyjnych wojska zmchanizowane powinny rozmieścić się w taki sposób, aby zapewnić narastanie wysiłku w toku walki, a szczególnie w celu rozwinięcia powodzenia w głębi obrony oraz wykonania zadań nie planowanych. Ugrupowanie bojowe powinno zapewnić wykonanie wszelkich zadań niezbędnych w danej sytuacji. Na przykład wtedy, gdy przewiduje się forsowanie przeszkody wodnej należy utworzyć silny oddział wydzielony wzmocniony artylerią i środkami przeprowowymi, który sforsuje przeszkodę wodną samodzielnie lub we współdziałaniu z desantem powietrznym. Walkę z wycofującym się przeciwnikiem należy tak organizować, aby uniemożliwić mu odejście za przeszkodę wodną oraz oddziaływać ogniem na ewentualne jego odwody zdążające do przeszkody w celu zorganizowania lub wzmocnienia na niej obrony.

W czasie rozwijania działań zaczepnych należy przewidywać, że współczesna obrona w większości wypadków organizowana będzie doraźnie. O jej sile stanowiąc będą różnorodne środki ogniowe - przede wszystkim przeciwpancerne, tworzące określony system ognia. Liczyć się również należy z silnymi, mającymi duże możliwości manewrowe - odwodami. Tego rodzaju obronę należy atakować śmiało, wykonywać luki w ugrupowaniu, wdzierać się w głąb, omijać punkty zorganizowanego oporu npla oraz rozbić jego odwody w bojach i bitwach spotkaniowych.

Szczególne znaczenia nabiera przejście we właściwym czasie do pościgu, do którego przechodzi się bezzwłocznie, jeżeli tylko zaistnieją po temu warunki. Śmiało wyprzedzając wycofujące się wojska przeciwnika uniemożliwia się im zorganizowany odwrót, zajęcie dogodnych pozycji.

W działaniach obronnych - traktując je jako wymuszony rodzaj działań - należy dążyć do okopania się oraz zorganizowania systemu ognia, który wiązałby wszystkie środki ogniowe, był przemyślany i zapewniał możliwość walki z przeciwnikiem zanim jeszcze zdoła on podejść do rubieży obrony, natomiast w wypadku styczności z nim - przed przednim ekrajem, albo też w głębi obrony, gdyby udało mu się w nią włamać. Szczególnie precyzyjnie organizuje się i zabezpiecza zwroty zaczepne.

W każdej sytuacji dążyć należy do tego, aby obrona była głęboka i aktywna. Głębokość i aktyw-

ność obrony uzyskujemy poprzez właściwe ugrupowanie sił i środków oraz zapewnienie możliwości wykonania zwrotów zaczepnych przez drugie rzęty /odwody/, z zasady pancerne lub silnie nasycone czołgami.

Wojska pancerne

Przedstawione w dotychczasowych rozważaniach zależności i współzależności, które zachodzą pomiędzy warunkami pola walki a kierunkami rozwoju oraz doskonalenia sił i środków walki, odnoszą się również do wojsk pancernych. Na polu walki pojawiły się one pod koniec pierwszej wojny światowej^{x/}. W drugiej wojnie światowej stały się główną siłą uderzeniową wojsk lądowych. Obecnie zaś rola ich jeszcze bardziej wzrosła, gdyż okazało się, że czołg jest najbardziej odporny na działanie broni jądrowej, a jego pancerz chroni załogę przed porażeniem. Naturalnie nie jest to czołg z okresu drugiej wojny światowej. Jego pancerz jest znacznie odporniejszy na działanie pocisków przeciwpancernych, a szybkość marszowa wynosi 60-80 km/h i więcej. Może też być wykorzystywany w różnych warunkach terenowych i meteorologicznych.

Czołgi są w dalszym ciągu siłą uderzeniową wojsk lądowych. Mają możliwość zwalczania środków

x/ Doskonała pozycja o rozwoju wojsk pancernych i ich działaniu znajdujemy: a/ R. ROTMISTROW, Czołgi wczoraj i dziś, wyd. Warszawa 1974 r.; b/ A. RADZIEJEWSKI, Tankowyj udar, wyd. Moskwa 1977 r.

przeciwpancernych. Możliwości czołgów będą jeszcze większe i w pełni wykorzystane, o ile wszystkie inne rodzaje wojsk będą zabezpieczać ich działanie, głównie przez niszczenie i obezwładnianie środków przeciwpancernych.

Ogólne zasady użycia i działania wojsk pancernych są w zasadzie analogiczne do zasad obowiązujących w odniesieniu do wojsk zmechanizowanych. Rozwój tych ostatnich, a przede wszystkim wyposażenie w transportery opancerzone /szczególnie bojowe wozy piechoty/ oraz w stosunkowo dużą ilość czołgów, coraz bardziej zbliża je pod względem możliwości i sposobów działania do wojsk pancernych. Jednak istnieją pewne cechy specyficzne, na które należy zwrócić uwagę czytelników.

W warunkach użycia broni jądrowej wojska pancerne z zasady działają w pierwszym rzucie na głównym kierunku uderzenia. Ich zadaniem jest niszczenie tych zgrupowań przeciwnika, które są jeszcze zdolne do działania po wykonaniu na nie uderzeń jądrowych, a głównie przenoszenie działań w głąb obrony przeciwnika. W związku z tym pancerne związki operacyjne i taktyczne otrzymują zadanie na całą głębokość operacji szczebla nadrzędnego: działają często w oderwaniu od sił głównych, pozostawiając na swym zapleczu nie zniszczone punkty oporu i zgrupowania wojsk przeciwnika.

Na kierunku działań wojsk pancernych zrzucą się lub wysadza desanty powietrzne, które ułatwiają działanie wojsk pancernych /np. przez uchwyce-

nie przepraw na szerokich przeszkodach wodnych/.

W wypadku prowadzenia działań bez użycia broni jądrowej, wojska pancerne stanowią główną siłę uderzeniową wojsk lądowych. Używane są na głównym kierunku działania, lecz na ogół w drugim rzucie. Wprowadza się je do bitwy /walki/ po przełamaniu zorganizowanej rubieży obrony przeciwnika /lub wyjątkowo dla jej dołamania/, głównie w celu rozwinięcia działań w głąb, często poprzez wykonanie manewru na skrzydła i tyły ugrupowania wojsk przeciwnika.

Zwiększenie skuteczności wykorzystania wojsk pancernych powoduje możliwość zespalania ich działań z działaniem śmigłowców szturmowych. W podsumowaniu ćwiczenia "TARCZA-76" minister obrony narodowej stwierdził m.in.: "Ćwiczenie potwierdziło, że zespalając walory uderzeniowe czołgów i BWP z walorami taktyczno-bojowymi śmigłowców szturmowych można uzyskać wysoce manewrowy, bardzo silny, powietrzno-lądowy zespół ogniowo-uderzeniowy o dużym znaczeniu taktycznym".^{x/}

W obronie wojska pancerne z zasady działają w drugim rzucie. Używane są przede wszystkim do wykonania zwrotów zaczepnych. Uwzględnić przy tym, należy duże możliwości czołgów okopanych, szczególnie w walce z bronią pancerną przeciwnika.

---

x/ Omówienie ćwiczenia "TARCZA-76", wyd. Sztab Gen. WP - 1976 rok.

Wojska desantowe

Współczesne wojska lądowe w celu wykonania stojących przed nimi zadań, a przede wszystkim wykorzystania skutków uderzeń jądrowych czy też opanowania obszarów znajdujących się za trudnymi przeszkodami terenowymi, muszą /niezależnie od możliwości przetrzucania powietrzem i wodą wszystkich rodzajów wojsk/ posiadać specjalistyczne wojska, czyli wojska desantowe przeznaczone i przygotowane do wykonywania zadań specjalnych. Ze względu na specyfikę działań zostały one wydzielone jako specjalny rodzaj wojsk, z podziałem na wojska powietrznodesantowe i wojska desantowe /desantowomorskie lub piechotę morską/. W niektórych armiach wojska desantowomorskie wydzielone są ze składu wojsk lądowych i podporządkowane siłom morskim. Wojska desantowe znajdujące się w składzie wojsk lądowych zorganizowane są zwykle w związki, oddziały i pododdziały powietrznodesantowe oraz związki i oddziały desantowe.

Wojska powietrznodesantowe używane są do działań w głębi terytorium nieprzyjaciela i mogą wykonywać następujące zadania: niszczyć środki przenoszenia broni masowego rażenia oraz składy amunicji specjalnej; umożliwiać lub dezorganizować likwidację skutków uderzeń jądrowych; zapewnić wojskom nacierającym od czoła szybsze tempo przez opanowanie przepraw na szerokich przeszkodach wodnych, przesmyków między jeziorami, przełęczami i wąskich przejść w terenie górzystym; uniemożliwić

wojskom nieprzyjaciela wycofywanie się, a jego odwodom podejście; opanowywać i utrzymywać lotniska; brać udział w opanowaniu cieśnin, portów, baz morskich i wysp we współdziałaniu z siłami morskimi i desantem morskim; dezorganizować dowodzenie wojskami i utrudniać mobilizację oraz pracę tyłów nieprzyjaciela. Zasadniczym środkiem transportu wojsk powietrznodesantowych do rejonu działań są samoloty lub śmigłowce.

Wysadzanie wojsk powietrznodesantowych w rejonie desantowania może odbywać się przy użyciu spadochronów, śmigłowców lub przez bezpośrednie lądowanie samolotów transportowych na uprzednio opanowanych i przygotowanych lądowiskach lub lotniskach.

W zależności od przeznaczenia, charakteru postawionych zadań, składu desantu i głębokości jego wysadzania, desanty powietrzne dzielą się na: strategiczne, operacyjne i taktyczne. Mogą być również organizowane desanty specjalne.

Wojska desantowomorskie "obrony wybrzeża morskigo" z reguły będą działać w strefie nadmorskiej, gdzie użycie wojsk pancernych i zmechanizowanych będzie ograniczone lub niemożliwe. Mogą one być wykorzystywane w ramach kombinowanej /powietrznomorskiej/ operacji desantowej lub operacji wojsk lądowych, prowadzonej wzdłuż wybrzeża morskigo i wykonywać następujące zadania: uderzać od strony morza na tyły nieprzyjaciela w celu ułatwienia wojskom własnym działania wzdłuż lub w kierunku wy-

brzeża morskiego; bronić własnego wybrzeża. Podstawowym środkiem transportu wojsk desantowomorskich są okręty desantowe, a ich głównym sprzętem bojowym - czołgi pływające i transportery opancerzone. Również desanty morskie dzieli się na strategiczne, operacyjne i taktyczne.

Wojska obrony przeciwlotniczej

Charakter współczesnego pola walki z całą ostrością stawia problem osłony i obrony wojsk przed oddziaływaniem z powietrza. Naturalnie jest to zadanie bardzo szerokie i przekraczające możliwości jednego rodzaju wojsk. Dlatego też obronę przeciwlotniczą wojsk organizują dowódcy wszystkich szczebli, a biorą w niej udział wszystkie rodzaje wojsk i wszystkie środki ogniowe, które mogą prowadzić ogień do celów powietrznych. Tak szeroko pojęta obrona przeciwlotnicza dzieli się na czynną, tj. zwalczającą przeciwnika powietrznego w locie ogniem i zakłóceniami oraz bierną, tj. obejmującą maskowanie, rozśrodkowanie, inżynieryjną rozbudowę terenu, powiadamianie i alarmowanie. Cały ten zespół przedsięwzięć i środków nazywamy systemem obrony przeciwlotniczej.

Kośćcem systemu obrony przeciwlotniczej są wyspecjalizowane, odpowiednio wyposażone, uzbrojone i wyszkolone wojska obrony przeciwlotniczej. W ich skład wchodzi odpowiednio jednostki wojsk radiotechnicznych, artylerii i rakiet przeciwlotniczych.

Wojska inżynieryjne

Możliwości nowoczesnych środków rażenia, którymi dysponują współczesne wojska, stwarzają ogromne możliwości niszczenia sił i środków przeciwnika oraz deformacji terenu. W tej sytuacji na pierwszy plan wysuwa się problem stworzenia jak najdogodniejszych warunków wykorzystania tych możliwości przez wojska własne oraz maksymalnego obniżenia ich u nieprzyjaciela.

Z szeregu zadań, jakie w tej sytuacji należy rozwiązać, można wydzielić zadania typowe, główne, których całość określono mianem zabezpieczenia inżynieryjnego wojsk. Do nich należą: zdobywanie wiadomości o charakterystyce terenu oraz możliwościach i sposobach wykorzystania go przez nieprzyjaciela; zapewnienie swobody manewru przez budowę dróg i mostów; zabezpieczenie forsowania przeszkód wodnych; wykonywanie przejść w zaporach fortyfikacyjnych i polach minowych /w tym i jądrowych/; stworzenie warunków do jak najskuteczniejszego wykorzystania uzbrojenia dzięki możliwości szybkiej rozbudowy fortyfikacyjnej; zaspokajanie niektórych potrzeb bytowych, jak np. zaopatrzenie w wodę i energię elektryczną, budowa schronów i pomieszczeń mieszkalnych; wykonywanie niszczeń oraz budowanie zapór inżynieryjnych utrudniających przeciwnikowi manewr; likwidacja skutków użycia broni masowego rażenia itp.

Oczywiście z powyższego wynika, że wykonanie wymienionych zadań przekracza możliwości jednego

rodzaju wojsk, a ich specyfika wymaga wykonawców o określonych kwalifikacjach i wyposażonych w specjalistyczny sprzęt.

Dlatego w zabezpieczeniu inżynieryjnym biorą udział wszystkie rodzaje wojsk, a wojsk inżynieryjnych używa się jedynie do prac specjalistycznych.

Wojska inżynieryjne należy wykorzystywać zgodnie z ich przeznaczeniem, specjalizacją i możliwościami.

Należy również przestrzegać zasady skupiania wysiłku na głównym kierunku działań oraz urzutowania wojsk na dużej głębokości, z zachowaniem odwołów i zapewnieniem ścisłego współdziałania zarówno wewnątrz wojsk inżynieryjnych, jak i z wojskami zabezpieczanymi i współpracującymi /współzabezpieczającymi/.

Prace z zakresu zabezpieczenia inżynieryjnego w zasadzie powinny być wykonywane przy pomocy posiadanych przez oddział /związek/ etatowych zasobów sił i środków. Tylko w przypadkach szczególnych szczebel wyższy wspiera szczebel bezpośrednio mu podległy poprzez wykonanie na jego korzyść szeregu konkretnych prac. W warunkach współczesnych wsparcia tego udziela się w razie konieczności zabezpieczenia: przepyry wojsk i forsowania przeszków wodnych, pokonywania głęboko urzutowanych zaopór inżynieryjnych przeciwnika oraz likwidacji skutków rażenia bronią jądrową w rejonach masowych zniszczeń.

Wojska chemiczne

Ze względu na możliwość użycia na współczesnym polu walki środków masowego rażenia: broni jądrowej, biologicznej i chemicznej^{x/}, z całą ostrością stanął przed wojskami problem ochrony przed rażącym działaniem tej broni.

Do zasadniczych czynności w tym zakresie należą: rozpoznanie skażeń /promieniowania i chemicznych/; całkowite zabiegi sanitarne, którym poddawani są ludzie; zabiegi specjalne, którym poddawana jest technika bojowa i zapasy wszelkiego rodzaju wyposażenia; odkażanie i dezaktywacja odcinków terenu; zapewnienie kontroli napromieniowania ludzi oraz stopnia skażenia techniki bojowej środkami promieniotwórczymi i trującymi; kontrola zmian stopnia skażenia terenu; zaopatrywanie wojsk w środki ochrony przed skażeniami oraz inny sprzęt chemiczny.

W wykonaniu wielu z tych czynności muszą brać udział wszystkie rodzaje wojsk i służb, a odpowiedzialność za organizację obrony przed środkami masowego rażenia spoczywa na wszystkich dowódcach. Istnieje jednak konieczność posiadania specjalnych urządzeń i środków wymagających specjalistycznej obsługi, a także potrzeba koncentracji ich wysiłku na określony czas i w określonym rejonie. Właśnie tego rodzaju zadania powierzane są wojskom chemicznym.

x/ Mimo podpisania konwencji międzynarodowych państwa imperialistyczne nie przerwały dotychczas doświadczeń z użyciem broni chemicznej.

Wojska chemiczne wykorzystuje się przede wszystkim na głównym kierunku działania, zgodnie z ich przeznaczeniem i możliwościami bojowymi.

Wojska łączności

Współczesne armie działające na dużych przestrzeniach i w wysokim tempie /często w odosobnieniu/ są wyposażone i uzbrojone w potężne środki walki o ogromnej mocy i zdolnościach wykorzystywania skutków wykonanych uderzeń ogniowych. Należy zdać sobie sprawę z konieczności organizowania w tych warunkach współdziałania i powiadamiania wojsk oraz nieustannego zabezpieczenia ich działań pod względem materiałowo-technicznym. Wszystko to stawia nowe wymagania w zakresie dowodzenia i kierowania wojskami biorącymi udział w starciu zbrojnym. Bez odpowiednich środków łączności niemożliwe byłoby dowodzenie wojskami, a tym samym prowadzenie zorganizowanych działań. Dowódca i sztab muszą otrzymać w określonym czasie niezbędne informacje o położeniu własnych wojsk, o nieprzyjacielu, o sytuacji powietrznej, o skażeniach promieniotwórczych oraz stanie zabezpieczenia materiałowo-technicznego i medycznego; muszą również mieć możliwość przekazywania swoich decyzji. Takie same potrzeby mają dowódcy i szefowie rodzajów wojsk i służb wchodzących w skład wojsk lądowych. Z tego względu wojska łączności występują we wszystkich rodzajach wojsk i służb.

Organizując system łączności należy brać pod

uwagę: skład i ugrupowanie wojsk, liczbę i rozmieszczenie punktów dowodzenia, organizację tyłów, charakter działań, jak również posiadane siły i środki łączności oraz stopień oddziaływania nieprzyjaciela. W każdym wypadku należy zachować określoną ilość sił i środków jako odwód.

Wojska komunikacyjne

Rozmach współczesnych operacji, duże możliwości bojowe i manewrowe wojsk, ogromne zużycie materiałów, głównie amunicji i mps, duże straty, powstające często w jednym rejonie i w jednym czasie /np. w wypadku uderzenia jądrowego/, stawiają nowe, bardzo wysokie wymagania przed systemem zaopatrzenia, który nie może sprawnie działać bez doskonale zorganizowanego zabezpieczenia komunikacyjnego. System komunikacyjny musi być "bogaty", tzn. posiadać odpowiednią sieć komunikacji lądowej, wodnej, kolejowej, morskiej i powietrznej, dysponować określoną siecią składów, baz, magazynów oraz być utrzymywany w stałej sprawności eksploatacyjnej.

Wojska komunikacyjne zostały sformowane w celu odbudowy, budowy, eksploatacji oraz technicznej osłony linii kolejowych i dróg samochodowych. W skład tych wojsk wchodzi: wojska samochodowe /transportowe, transportowo-samochodowe/, drogowe i kolejowe.

Wojska samochodowe /w niektórych armiach nazywane samochodowo-transportowymi lub transportowymi/ uformowane zostały w celu zabezpieczenia

działań wszystkich rodzajów wojsk i służb w zakresie dowozu środków zaopatrzenia materiałowo-technicznego, ewakuacji rannych i chorych oraz zbędnego dla wojsk sprzętu i urządzeń technicznych. Nie można wykluczyć wykorzystania tych wojsk do przewozu ludzi. Wojska samochodowe zorganizowane są w związki taktyczne, oddziały i pododdziały. W niektórych armiach stanowią samodzielny rodzaj wojsk, w innych /np. w naszych siłach zbrojnych/ podporządkowane są kwatermistrzom.

Wojska samochodowe wykonują następujące zadania:

- przewozy zaopatrzenia, które stanowią większość /bo niekiedy do 80%/ przewozów ogólnych.

Do przewozów zaopatrzenia zaliczamy:

- przewozy środków materiałowych w celu zaopatrzenia walczących wojsk w amunicję, materiały pędne i smary, żywność, umundurowanie itp.;
- przewozy ewakuacyjne, obejmujące głównie transport chorych i rannych, przewóz uszkodzonego sprzętu lub innego mienia wojskowego zbędnego walczącym wojskom. Służy do tego transport ogólnego przeznaczenia, tzn. wyposażony w skrzynie ładownicze. Przewozy te są realizowane w czasie powrotu transportu na tyły po wykonaniu głównego zadania, tj. dowozu głównego zaopatrzenia;
- inne przewozy samochodowe, wynikające z doraźnych potrzeb, np. wewnątrz baz tyłowych, w tymczasowych rejonach przeładunkowych, między składnicami, stacjami wyładowniczymi itp.

Wojska drogowe przeznaczone są do naprawy i budowy dróg samochodowych i mostów drogowych oraz utrzymania ich w stanie umożliwiającym eksploatację zgodnie z przeznaczeniem i z określonym natężeniem ruchu. Oprócz tego wojska te wykonują szereg innych przedsięwzięć związanych z drogowym zabezpieczeniem ruchu /oznakowanie, regulacja ruchu itp./.

Organizacja wojsk drogowych jest podobna do organizacji innych rodzajów wojsk; tworzy się związki taktyczne, oddziały i pododdziały, które z zasady podporządkowane są kwatermistrzom. Wojska drogowe wchodzi w skład związków operacyjnych wojsk lądowych. Najczęściej występują jako pododdziały, oddziały lub związki taktyczne odbudowy i budowy dróg, budowy mostów itp. Wojska te wyposażone są w ciężkie maszyny i urządzenia do budowy nawierzchni drogowych, mostów oraz do przeładunku.

Wojska drogowe mogą wykonywać różnorodne zadania, zgodnie ze swym przeznaczeniem i możliwościami /chodzi głównie o wyposażenie w sprzęt specjalistyczny/. I tak mogą one: zaspokajać potrzeby komunikacyjne /w zakresie drogowym/ kraju i gospodarki narodowej, wojsk własnych i sojusznicznych, które znajdują się na terytorium naszego kraju lub w pasie działania wojsk lądowych; zapewniać "żywość" systemu dróg kołowych, szczególnie przy silnym oddziaływaniu przeciwnika /głównie powietrznego, chociaż nie tylko/, przystosowywać się do potrzeb i

wymagań walczących tam lub przegrupowujących się wojsk, jak również rozbudowywać je w miarę potrzeb, a w wypadku przydzielenia sił i środków wojsk wydzielonych do prac związanych z bojowym i technicznym zabezpieczeniem komunikacji drogowej - racjonalnie drogi te wykorzystywać; koordynować pod względem czasu, miejsca i zakresu przedsięwzięcia zabezpieczające ruch wojsk i transportów, który odbywa się po drogach, zwracając przede wszystkim uwagę na regulację ruchu, budowę bezkolizyjnych skrzyżowań itp.

Wojska kolejowe zapewniają naprawę, budowę, odbudowę, eksploatację oraz osłonę i ochronę techniczną linii kolejowych /włącznie z mostami/, obiektów i stacji kolejowych /załadowniczych i wyładowniczych/ oraz usuwanie zniszczeń, uszkodzeń i awarii powstałych w sieci kolejowej na skutek oddziaływania nieprzyjaciela. Skład wojsk kolejowych może być różny. W zależności od przeznaczenia i wyposażenia są one zwykle zorganizowane w związki taktyczne i pododdziały: kolejowe, mostowe, techniczne, eksploatacji linii kolejowych itp. Jednostki te wyposażone są w ciężki sprzęt montażowy, wiadukty, mosty i nawierzchnie kolejowe składane oraz sprzęt inżynierski, który zabezpiecza realizację podstawionych zadań w szybkim tempie oraz zapewnia ciągłość funkcjonowania przewozów tak dla wojsk walczących, jak i dla potrzeb kraju.

Służby kwatermistrzowskie, techniczne i służba
zdrowia^{x/}

Skuteczne wykorzystanie wojsk lądowych w walce i operacji wymaga ciągłego ich "żywienia", określonego najczęściej tyłowym zabezpieczeniem.

Już wcześniej stwierdziliśmy, że aby te zadania "żywienia" realizować, należy zapewnić ciągłe dostarczanie wojskom: amunicji /włącznie z ładunkami jądrowymi i raketami - nosicielami/, uzbrojenia i techniki bojowej, materiałów pędnych i smarów, żywności, materiałów sanitarnych, przedmiotów mundurowych i innych środków materiałowych. Stanowi osobowemu wojsk należy ponadto udzielać niezbędnej pomocy medycznej, a technikę bojową utrzymywać w sprawności bojowej i technicznej poprzez systematyczną obsługę techniczną i remont. W tym celu tworzy się system zwany zabezpieczeniem tyłowym. System ten organizowany jest zgodnie z decyzją dowódcy przez jego zastępców /w naszych siłach zbrojnych kwatermistrza i zastępcę do spraw technicznych/ oraz kierowany - pod względem fachowym - przez szefów służb /zaopatrzenia/, którzy realizują postawione zadania poprzez odpowiednio wyspecjalizowane pododdziały, oddziały, związki i urządzenia tyłowe.

---

x/ Rozwinięcie tych zagadnień, zwłaszcza w ujęciu historycznym znajduje się w książce: Praca zbiorowa - Kwatermistrzostwo ludowego Wojska Polskiego w latach 1943-1945, wyd. ASG WP 1973 r.

Z przeznaczenia tyłów wynikają ich zadania, z których jako podstawowe należy wyróżnić:

- zabezpieczenie materiałowe, które obejmuje zaopatrywanie wojsk w środki materiałowe, będące w gestii służb technicznych /np. amunicja/, służb kwatermistrzowskich /np. paliwo, żywność/, służby zdrowia /np. sprzęt medyczny, materiały sanitarne/ oraz dowóz tych środków;

- zabezpieczenie techniczne, obejmujące przedsięwzięcia służb technicznych, wykonywane w celu utrzymania w stałej gotowości i sprawności sprzętu technicznego, czołgowo-samochodowego, uzbrojenia oraz sprzętu elektronicznego, kwatermistrzowskiego i służby zdrowia;

- zabezpieczenie medyczne, w którego zakres wchodzi działalność służby zdrowia zmierzająca do utrzymania wysokiego stopnia zdrowotności wśród żołnierzy oraz udzielanie odpowiedniego rodzaju pomocy medycznej wszystkim potrzebującym.

Zadania te wykonują służby wyspecjalizowane, wyposażone w odpowiedni sprzęt i urządzenia oraz zgrupowane w odpowiednich pionach systemu zabezpieczenia tyłowego.

Służby techniczne, to służba czołgowo-samochodowa oraz służba uzbrojenia i elektroniki.

Do zadań służby czołgowo-samochodowej należy: przestrzeganie właściwego - pod względem technicznym i zgodnego z przeznaczeniem - użytkowania pojazdów mechanicznych; terminowa obsługa techniczna sprzętu; prawidłowe i terminowe wykonywanie remon-

tów pojazdów mechanicznych, ewakuacja uszkodzonych pojazdów mechanicznych oraz kwalifikowanie i przygotowywanie niektórych pojazdów do remontu przez szczebel nadrzędny; szkolenie techniczne stanu osobowego oddziałów liniowych i ewakuacyjno-remontowych; utrzymywanie w składach zapasów części zamiennych i materiałów technicznych; zaopatrywanie wojsk w sprzęt czołgowo-samochodowy, części zamienne i materiały techniczne, kierowanie pracą składów sprzętu technicznego.

Służba uzbrojenia i elektroniki przeznaczona jest do zaopatrywania wojsk w sprzęt uzbrojenia, przyrządy noktowizyjne, rakiety, amunicję, urządzenia elektronowe oraz organizowania ewakuacji i prowadzenia remontu sprzętu uzbrojenia.

Do głównych zadań służby uzbrojenia i elektroniki należy: doprowadzenie rakiet i sprzętu uzbrojenia do pełnej gotowości technicznej i bojowej; gromadzenie i utrzymywanie w odpowiednich miejscach /na stanowiskach startowych, ogniowych; w skład amunicji i uzbrojenia/ niezbędnej ilości rakiet, amunicji oraz sprzętu, uzbrojenia i elektronicznego; ewakuacja uszkodzonego sprzętu uzbrojenia i elektronicznego; remont uszkodzonego sprzętu uzbrojenia i elektronicznego; organizowanie zbiórki zbędnego lub zdobycznego sprzętu uzbrojenia i jego ewakuacja; kierowanie działalnością składów amunicji i uzbrojenia; zaopatrywanie w rakiety, amunicję i sprzęt uzbrojenia i elektroniczny.

Służby kwatermistrzowskie zwane również "służbami intendenckimi" zapewniają żołnierzom warunki bytowe, a technice możliwości jej eksploatacji. Do typowych służb kwatermistrzowskich zaliczamy służbę materiałów pędnych i smarów, służbę żywnościową i służbę mundurową.

Służba materiałów pędnych i smarów /MPS/ przeznaczona jest do zaopatrywania wojsk w paliwa, smary i oleje oraz sprzęt służby MPS. Do podstawowych zadań tej służby należą: ustalenie potrzeb w zakresie paliw, smarów, olejów i produktów specjalnych; terminowe zaopatrywanie wojsk w potrzebne im materiały i sprzęt służby MPS; utrzymywanie w składach na poszczególnych szczeblach dowodzenia ustalonych wielkości zapasów MPS; określanie wielkości zużycia MPS dla poszczególnych rodzajów pojazdów mechanicznych; kierowanie pracą składów MPS; utrzymywanie w pełnej sprawności pojazdów mechanicznych; kierowanie pracą składów MPS; utrzymywanie w pełnej sprawności technicznej nakazanych ilości sprzętu rozlewczego oraz opakowań służby MPS; przeprowadzanie kontroli prawidłowego użytkowania sprzętu i ekonomiczności zużycia MPS w podległych jednostkach.

Służba żywnościowa przeznaczona jest do zaopatrywania wojsk w żywność i sprzęt oraz do organizowania żywienia żołnierzy. Do podstawowych zadań służby należy: ustalanie potrzeb w zakresie środków spożywczych; terminowe zaopatrywanie wojsk w żywność i sprzęt służby żywnościowej; utrzymywa-

nie i przechowywanie w składach ustalonej wielkości zapasów żywności; organizowanie żywienia żołnierzy według obowiązujących należności żywnościowych; kierowanie pracą jednostek polowych służby żywnościowej /np. składów żywnościowych, piekarni, rzeźni polowych itp/; wykorzystywanie zasobów miejscowych.

Służba mundurowa przeznaczona jest do zaopatrywania wojsk w przedmioty zaopatrzenia mundurowego oraz do obsługi wojsk /kąpiel, pranie i naprawa przedmiotów mundurowych/. Do podstawowych zadań tej służby należy: ustalanie potrzeb w zakresie przedmiotów zaopatrzenia mundurowego i obsługi wojsk; okresowe zaopatrywanie wojsk w przedmioty zaopatrzenia mundurowego; zaopatrywanie wojsk w polowy sprzęt kwaterunkowy i przeciwpożarowy oraz racjonalne gospodarowanie tym sprzętem; utrzymywanie i przechowywanie w składach mundurowych określonej wysokości zapasów przedmiotów zaopatrzenia mundurowego; przechowywanie w składach mundurowych sprzętu propagandowego i kulturalno-oświatowego; organizowanie kąpieli żołnierzy oraz naprawy i prania przedmiotów mundurowych; kierowanie działalnością polowych jednostek usługowych i naprawczych; kontrolowanie gospodarki przedmiotami zaopatrzenia mundurowego w wojskach.

Służba zdrowia przeznaczona jest do organizowania zabezpieczenia medycznego wojsk, którego celem jest przede wszystkim profilaktyka, a w koniecznych wypadkach - udzielanie pomocy medycznej cho-

rym, rannym i porażonym żołnierzom oraz ich ewakuacja do odpowiednich punktów medycznych lub szpitali.

Do podstawowych zadań służby zdrowia należy: udzielanie w ustalonym zakresie pomocy medycznej chorym, rannym i porażonym żołnierzom na określonych etapach ewakuacji medycznej, rozwijanych przez poszczególne szczeble dowodzenia na bazie pododdziałów i oddziałów służby medycznej; ewakuacja żołnierzy do odpowiednich punktów medycznych; stosowanie zabiegów profilaktycznych w celu zapobiegania powstawaniu i szerzeniu się chorób; systematyczne kontrolowanie warunków bytowych żołnierzy; prowadzenie rozpoznania medycznego; zaopatrywanie w sprzęt i materiały sanitarne; udział w organizowaniu obrony przed bronią masowego rażenia oraz w likwidacji skutków jej użycia; szkolenie sanitarne żołnierzy.

x x
x

Z A K O Ń C Z E N I E

Rozpatrując rolę i zadania wojsk lądowych należy również zasygnalizować kierunki ich rozwoju. Oczywiście prognozowanie w ogóle, a w dziedzinie rozwoju sił zbrojnych w szczególności jest bardzo trudne, chociażby tylko ze względu na wysoki poziom nauk /szczególnie technicznych/ oraz burzliwy ich rozwój, który w każdej chwili może przynieść

epokowe wynalazki i ich zastosowanie w dziedzinie militarnej^{x/}. Wymaga również pewnej konkretyzacji przedział czasowy prognoz. Jeżeli postawimy zbyt odległe terminy, np. więcej niż 15-20 lat, to w zasadzie można puścić wodze fantazji prawie bez ograniczeń. To naturalnie nie ma sensu, chociaż historia uczy, że nawet nie tak dawno - zdawałoby się nieosiągalne - marzenia zostały zrealizowane /wystarczy wspomnieć rozbitcie jądra atomu, loty kosmiczne itp./, a czekają na rozwiązanie takie problemy, jak np. anihilacja /możliwość zwielokrotnienia siły wybuchu jądrowego/, wykorzystanie lasera jako "promieni śmierci" itp. Z drugiej jednak strony należy uwzględnić fakt, że żywotność sprzętu technicznego i uzbrojenia trwa od kilku do kilkunastu lat, a proces opracowania nowych wzorów nie jest bynajmniej krótszy. Tak więc aktualnie wprowadzane do wojsk sprzęt i uzbrojenie na pewno będą służyły wojskom od kilku do kilkunastu najbliższych lat.

Należy przewidywać, że główny wysiłek w zakresie modernizacji i rozwoju wojsk lądowych w dalszym ciągu skierowany będzie na zwiększenie ich

-
- x/ Szczególnie interesująco problem ten został przedstawiony w książkach: a/ P.K. Crosser, *Dialektyka wojennej techniki i jej pośledstwa*, wyd. Moskwa 1975 rok;
b/ J.S. Tompkins, *Orużyje trzeciej mirowej wojny*, wyd. Moskwa 1969 r.;
c/ *Metodologiczne problemy teorii i praktyki wojskowej*, wyd. Warszawa 1971 r., szczególnie rozdziały: III, VIII, XXII.

mocy ogniowej i możliwości manewrowych, zwłaszcza w celu wykorzystania skutków ognia w jak najkrótszym czasie. W związku z tym nastąpi - w wyniku podniesienia jakości i zwiększenia ilości środków przenoszenia broni jądrowej - jeszcze większy niż dotychczas wzrost siły nuklearnej wojsk lądowych. Dotyczy to zarówno nosicieli, jak i samych ładunków jądrowych. Doskonalenie uzbrojenia raketowego powinno zmierzać w kierunku zwiększenia donośności, dokładności, skracania czasów gotowości i przedłużenia żywotności pocisków raketowych, uzbrojenia artylerii zaś - w kierunku ulepszenia sprzętu przeznaczonego do prowadzenia ognia jądrowego. Jeśli chodzi o ładunki jądrowe, to nastąpi prawdopodobnie upowszechnienie wieloczołonowych głowic i miniaturyzacja ładunków /w tym i zmniejszenie mocy ładunków skracające w konsekwencji wielkość pasa bezpieczeństwa, dzięki czemu powstanie możliwość wykorzystania broni jądrowej jak najbliższej linii styczności walczących wojsk/.

Duży nacisk położony zostanie na rozwój klasycznych środków ogniowych. Z pewnością będzie się dążyć do zmiany proporcji ilościowych między artylerią ciągnioną i samobieżną /na korzyść tej ostatniej/ oraz do wzrostu jej donośności i siły rażącej pocisku.

Można również przewidzieć dalszy dynamiczny rozwój środków rozpoznania celów i określania ich współrzędnych, szczególnie dzięki wykorzystaniu techniki radiolokacyjnej, radioelektronicznej, telewizyjnej i laserowej.

Na pewno jeszcze przez długi czas główną siłą uderzeniową wojsk lądowych będą czołgi, mimo dużego niebezpieczeństwa, jakie stanowią dla nich dynamiczne rozwijające się środki ich zwalczania - głównie raketowe. Musi to w konsekwencji doprowadzić do rozwoju środków zwalczających broń przeciwpancerną przeciwnika i chyba będzie miało duży wpływ na zmianę zasad użycia czołgów i innych rodzajów wojsk, a może i na organizację jednostek oraz związków taktycznych wojsk lądowych.

Także inne rodzaje wojsk wchodzących w skład wojsk lądowych będą podlegać rozwojowi i modernizacji.

Obserwuje się także dynamiczny rozwój środków wykorzystywanych w dowodzeniu, a szczególnie środków łączności. Doskonalone są zarówno środki łączności radiowej, jak i radioliniowej, zapewniającej utrzymywanie niezawodnej łączności na duże odległości, zwłaszcza w ruchu. Dąży się do uzyskania możliwości prowadzenia rozmów tekstem otwartym, dzięki wyposażeniu stacji w urządzenia samoszyfrujące.

Szerokim frontem wchodzić będzie w dalszym ciągu do wojsk automatyka, która powinna zrewolucjonizować system /środki i metody/ dowodzenia.

Druk ASG-OXV-7732
nr zam.179 z dn.23.1.78r.

